

PRAGUE PNEUMATIC POST

Part 2

Historical introduction:

At the beginning of the 20th century and in the following years, the second wave of the pneumatic network expansion began, not only in Europe, but also in America. In large cities, new pneumatic networks were built, or they were expanding. Some cities moved from internal to public operation: Marselle –1910, Munich –1921. In Europe, apart from four cities (Vienna, Berlin, Paris, Prague), other cities are emerging where postal history can be documented in pneumatic post operation. In Italy, with the issuance of stamps for pneumatic post in 1913, pneumatic networks were opened in Genoa, Milan, Naples, and Rome. In America, it is only in Brazil where they issue postal stationery for the city's pneumatic network in Sao Paulo. I do not mention cities in Europe and America where new pneumatic networks with internal operation exist or are being built. In the Czech Republic, there was also a pneumatic post in Karlovy Vary, with only one line, in internal operation between the post office on the colonnade and the main post office, which operated only during the spa season from 1902, with breaks until 1923. In Prague, the pneumatic network expanded from 1920 up to 1926. With increasing postal operation, the pneumatic network system from the time of the Austria-Hungarian Empire was already unsatisfactory, and therefore there was extensive reconstruction between 1929-1931.

Plan of the exhibit:

After the completion of a major reconstruction, it shows the different envelopes of the Prague pneumatic post in a timeline with a focus on historical data and transport attractions in the pneumatic network, including on private stations.

The second part of the exhibit ends with the division of the post and telecommunications administration – internal pneumatic post closed on 31 December 1992.

Time division of the exhibit:

Start of operation 28.10.1931 with a fee of 1Kč.

Reduction of the fee to 40 halers and issuing a new postcard and a sticker for pneumatic post.

The Protectorate.

2nd internal operation.

Increase of the fee to 1 crown and issuing two stickers for pneumatic post.

The Second Czechoslovak Republic.

3rd internal operation and termination of the pneumatic post operation.

Description system:

- in the header, there is the time period, issue of postal stationery, fees, changes in the pneumatic network, and interesting facts about the pneumatic post system
- above/below the envelope there are philatelic aspects, entry and exit from the pneumatic network, and other exceptionalities, which are also emphasized in bold
- the most significant envelopes, or whole sheets, are marked as:

My own research: Processing and transport of telegrams by pneumatic post

Overview of stamps in main post office buildings within internal operation

Delivery post office Prague 13, not listed in the First Czechoslovak Republic bulletins and the Protectorate

Extended operating hours in the pneumatic network

During the Protectorate, the occurrence of a different typeface on the pneumatic post sticker.

Prague pneumatic post private stations between 1932-1945.

Literature:

Kratochvíl. Z historie pražských pošt – 1989 and Monography No. 20.

Finanční hospodářství československé pošty – 1926.

Ministry of Post bulletins from 1931, 1932, 1940, 1945.

Pofis Catalogue: Československé celyny Part 2 – 2001.

Monography No. 5 / p. 122.

Plan of Prague (about 1931) with a detailed print of the pneumatic network and post offices from the postal administration.

My own literature: Filatelie 1993/No. 6: Provoz potrubní pošty v Praze.

Filatelistické studie No. 2/1995: Provoz potrubní pošty v Praze.

TERRA No. 24/2004: Pražská potrubní pošta.

Merkur Revue No. 3-5/2004: Zásilky pražské potrubní pošty.

Filatelie 2013/No. 5: 125 let pražské potrubní pošty a její budoucnost.

Filatelie 2016/No. 9: Porucha a přerušení provozu v pražské potrubní síti.

Note to exhibit – symbol: .. → .. the consignment passed through the pneumatic network between the said authorities.

PRIVATE STATIONS OF PRAGUE PNEUMATIC POST

This part of the exhibit shows the operation between the main (central) pneumatic post station, which was in the main post office building in Jindřišská street, and private stations between 1931-1945. After liberation in 1945, nationalization started and, later, the former network of private stations partly changed. Some nationalized banks and the Czech News Agency (ČTK) are still connected to the pneumatic post headquarters. Even sadder is the end of the private company "Petschek". From 15 March 1939, the building had housed, among others, the German official post office "Prague 2".

Between 1929-1931, there was a complete reconstruction in Prague and, at the same time, the largest expansion of the pneumatic network. In this period, the postal administration offered banks, authorities, and companies the opportunity to connect to the pneumatic network of all postal delivery offices anywhere. The condition was to build a private pneumatic connection from their own funds and, during operation, to pay a postal administration 40 halers for each capsule sent, regardless of the number of consignments sent. When sending a capsule from private stations, a list of various fees was announced (sheet no. 70). According to the plan from 1930-31, 15 companies are listed. All of them were connected only to the main post office "Prague 1".

Consignments delivered to these private stations cannot be positively determined, their identification is possible only on the basis of the recipient's address and urgency. Some companies stamped consignments with special time stamps at the mail room. Only Živnobanka used a line stamp "Delivered by pneumatic post".

Consignments with an additional box stamp "OD POTRUBNÍ POŠTY ZPĚT (RETURNED FROM PNEUMATIC POST)" is 100% proof that the addressee is one of the companies that had their own private pneumatic post station. This stamp was used at the pneumatic post headquarters and probably also on the ground floor of the main post office for all private stations for the following reasons:

- a) a consignment did not have suitable dimensions for the capsule,
- b) a solid object was inserted in the consignment,
- c) a private station was closed or out of order.

These consignments were then transported by land to their destination.

Some incoming consignments to Prague, which were sent by pneumatic post to private stations, already had access to the pneumatic network from the Prague 7 post office.

Registered consignments were not transported at all, not even during the Protectorate after 1 November 1940. Exception only for No. 4.

Overview of 15 companies according to the plan from 1930-31 and the occurrence of envelopes at individual companies:

1. Anglo-československá banka: **Yes.**
2. Českomoravský tiskařský podnik: No (indirect evidence on the following sheet).
3. Národní banka: **Yes.**
4. Petschek: **Yes.**
5. Czech News Agency (ČTK): **Yes.**
6. Šekový úřad: No?
7. Moravská agrární průmyslová banka: **Yes.**
8. Škoda: **Yes.**
9. Pražská úvěrní banka: **Yes.**
10. Všeobecná česká bankovní jednota: No.
11. Česká eskomptní banka: **Yes.**
12. Zemská banka: **Yes.**
13. Česká banka Union: **Yes.**
14. Průmyslová banka: **Yes.**
15. Živnobanka: **Yes.**

From this overview, there are only twelve companies where I document postal traffic. The other participants either cancelled the contract or the contract was amended. I have no documents only for number 10.

The "Cheque Office - 6" was located in a new building on the corner of Wenceslas Square and Štěpánská street. It is not mentioned at all in the manual*. This building was connected to the main post office in Jindřišská street by an internal pneumatic line.

For envelopes that supplement interesting documents from private stations, I also use incomplete envelopes (front part).

*Literature: "Prozatímní poučení pro účastníky potrubní pošty" ("Provisional instructions for participants in the pneumatic post"), published in about 1931-1932.

PRAŽSKÁ POTRUBNÍ POŠTA

II. část.

Historický úvod:

Začátkem dvacátého století a v následujících letech začala druhá vlna rozšiřování potrubní sítě nejen v Evropě, ale i v Americe. Ve velkých městech vznikají nové potrubní sítě, jinde se rozšiřují. Některá města přecházejí z interního provozu na provoz pro veřejnost: Marseille -1910, Mnichov - 1921. V Evropě, mimo čtyř měst (Viedeň, Berlín, Paříž a Praha), vznikají další města, kde lze dokumentovat poštovní historii v provozu potrubní pošty. V Itálii s vydáním známek pro potrubní poštu v roce 1913 se otevírají potrubní sítě ve Florencii, Janově, Miláně, Neapoli a Římě. V Americe je to pouze v Brazílii, kde vydávají celiny pro městskou potrubní síť v Sao Paulo. Města v Evropě a Americe, kde mají a nebo se budují nové potrubní sítě s interním provozem, zde neuvádím. Na našem území byla potrubní pošta také v Karlových Varech, kde byla jediná potrubní linka, a to v interním provozu mezi poštovním úřadem na kolonádě a hlavní poštou, která sloužila jen v době lázeňské sezony od roku 1904 s přestávkami do roku 1938. V Praze se potrubní síť rozšiřovala od roku 1920 a to až do roku 1926. Se vzrůstajícím poštovním provozem systém potrubní sítě z doby Rakouska-Uherska byl již nevyhovující a proto došlo k rozsáhlé rekonstrukci v roce 1929-1931.

Plán exponátu:

Po skončení velké rekonstrukce ukazuje různé celistvosti pražské potrubní pošty v časové návaznosti se zaměřením na historická data a zajímavosti přepravy v potrubní síti, mimo jiné i na soukromé stanice. Exponát II. části končí s rozdělením správy pošt a telekomunikací – potrubní pošta se uzavírá 31.12.1992.

Časové členění exponátu: Zahájení provozu 28.10.1931 s poplatkem 1Kčs.

Snížení poplatku na 40Haléřů, vydání nové dopisnice a nálepky pro potrubní poštu.

Protektorát.

II. interní provoz.

Navýšení poplatku na 1K a s vydáním dvou nálepek pro potrubní poštu.

ČSR II.

III. interní provoz a ukončení provozu potrubní pošty.

Systém popisu:

- v záhlaví je časové období, vydání jediné celiny, poplatky, změny v potrubní síti a zajímavosti potrubní přepravy

- nad/pod celistvostí filatelistická hlediska, vstup a výstup z potrubní sítě a další výjimečnosti, které jsou zdůrazněna i tučným písmem

- nejvýznamnější celistvosti, případně celé listy, jsou označeny:

Vlastní výzkum:

Zpracování a přeprava telegramů potrubní poštou.

Přehled razítek v budovách hlavní pošty v rámci interního provozu.

Ve Věstnicích ČSR I a Protektorátu neuváděný doručovací p.ú. Praha 13.

Prodloužená provozní doba v potrubní síti.

V období Protektorátu výskyt odlišného typu písma u nálepky pro potrubní poštu.

Soukromé stanice pražské potrubní pošty od roku 1931 - 1945.

Literatura:

Kratochvíl: Z historie pražských pošt - 1989 a Monografie č.20.

Věstníky ministerstva pošt z roku 1931,1932, 1940 a 1945.

Katalog Pofis: Československé celiny II.díl - 2001.

Plán Prahy (cca 1931) s podrobným tiskem potrubní sítě s p.ú. od poštovní správy.

Vlastní literatura:

Filatelie 1993/č.6: Provoz potrubní pošty v Praze.

Filatelistické studie č.2/1995: Provoz potrubní pošty v Praze.

TERRA č.24/2004: Pražská potrubní pošta.

Merkur Revue č.3-5/2004: Zásilky pražské potrubní pošty.

Filatelie 2013/č.5: 125. let pražské potrubní pošty a její budoucnost.

Filatelie 2016/č.9: Porucha a přerušení provozu v pražské potrubní síti.

Poznámka k exponátu - symbol: „ → „ zásilka prošla potrubní sítí mezi uvedenými poštovními úřady.

SOUKROMÉ STANICE PRAŽSKÉ POTRUBNÍ POŠTY

Tato studijní část exponátu ukazuje provoz mezi hlavní (centrální) stanicí potrubní pošty, která byla v budově hlavní pošty v Jindřišské ulici a soukromými stanicemi v období 1932-1945. Po osvobození v roce 1945 nastává doba znárodnění a později se částečně mění i bývalá síť soukromých stanic. Některé znárodněné banky a ČTK jsou stále propojené s centrálou potrubní pošty. Ještě smutnější je konec soukromé společnosti „Petschek“. Po 15. březnu 1939 v budově sídlí, mimo jiné, také i německá služební pošta „Praha 2“.

V období 1929-1931 došlo v Praze ke kompletní rekonstrukci a současně i k největšímu rozšíření potrubní sítě. V tomto období poštovní správa nabídla bankám, úřadům a podnikům možnost kdekoliv se napojit na potrubní síť u všech poštovních doručovacích úřadů. Podmínkou bylo jednak vybudování soukromé potrubní přípojky z vlastních finančních prostředků a při provozu platit poštovní správu z každého jim zasláního pouzdra 40 hal. a to bez ohledu na počet zásilek v něm obsažených. Při odesílání pouzdra ze soukromých stanic byl vypsan soupis různých poplatků (list č. 70). Podle plánu z roku 1930-31 je uvedeno 15. společností. Všechny byly napojeny pouze na hlavní poštovní úřad „Praha 1“.

Zásilky doručené na tyto soukromé stanice nelze jednoznačně charakterizovat, jejich identifikace je možná pouze na základě adresy příjemce a spěšnosti. Některé ze společností na podatelně razítkovaly zásilky speciálními časovými razítky. Pouze Živnobanka používala ještě navíc řádkové razítko „Došlo potrubní poštou“.

Zásilky s doplňujícím rámečkovým razítkem „OD POTRUBNÍ POŠTY ZPĚT“ je stoprocentní doklad, že adresát patří mezi společnosti, které měly svoji soukromou stanici potrubní pošty. Toto razítko používaly na centrále potrubní pošty, pravděpodobně i v přízemí hlavní pošty, a to pro všechny soukromé stanice z těchto důvodů:

- a) zásilka neměla vhodné rozměry pro pouzdro,
- b) v zásilce byl vložený tuhý předmět,
- c) soukromá stanice byla uzavřena, případně mimo provoz.

Tyto zásilky potom byly přepraveny pozemní cestou na místo určení.

Některé příchozí zásilky do Prahy, které jsou zaslány potrubní poštou na soukromé stanice, mají vstup do potrubní sítě již z poštovního úřadu Praha 7.

Doporučené zásilky nebyly vůbec přepravovány, ani v období Protektorátu po 1.11.1940. Výjimka pouze u č. 4.

Přehled 15. společností podle plánu z roku 1930-31 a výskyt celistvosti u jednotlivých společností:

1. Anglo-československá banka : **Ano.**
2. Českomoravský tiskařský podnik : **Ne** (nepřímý důkaz na dalším listu).
3. Národní banka : **Ano.**
4. Petschek : **Ano.**
5. Č.T.K. : **Ano.**
6. Šekový úřad : **Ne?**
7. Moravská agrární průmyslová banka : **Ano.**
8. Škoda : **Ano.**
9. Pražská úvěrní banka : **Ano.**
10. Všeobecná česká bankovní jednota : **Ne.**
11. Česká eskomptní banka : **Ano.**
12. Zemská banka : **Ano.**
13. Česká banka Union : **Ano.**
14. Průmyslová banka : **Ano.**
15. Živnobanka : **Ano.**

Z tohoto přehledu je pouze dvanáct společností, kde dokumentují poštovní provoz. Ostatní účastníci buď zrušily smlouvu a nebo byla smlouva upravena. Pouze u čísla 10. nemám žádné doklady.

„Šekový úřad – 6,“ sídlil v nové budově na rohu Václavského nám. a Štěpánské ulice. V příručce* není vůbec uveden. Tato budova byla propojena s hlavní poštou v Jindřišské ulici interní potrubní linkou.

U obálek, které doplňují zajímavé doklady soukromých stanic, využívám i torza celistvosti (přední část obálek).

*Literatura: „Prozatímní poučení pro účastníky potrubní pošty“, vydání v roce cca 1931.